

DOI: 10.30840/2413-7065.2(79).2021.234354

**НЕ ПОЦІНОВАНИЙ ДОСІ МАТЕРИК
УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ І КНИГИ В ДІАСПОРІ:
ДО ВИХОДУ В СВІТ ДВОХ УКРАЇНОЗНАВЧИХ МОНОГРАФІЙ
ПРОФЕСОРА М. ТИМОШИКА**

**(Тимошик Микола. Українська журналістика в діаспорі:
Велика Британія. Київ: Наша культура і наука, 2021. 512 с.;
Тимошик М. С. Українське книговидання в діаспорі:
Велика Британія. Київ: Наша культура і наука, 2021. 484 с.)**

Проголошена 30 років тому незалежність України потребувала кардинальних змін у гуманітаристиці. Необхідно було творити нову історію України, нову історію української літератури, нову історію української журналістики і багато іншого. Білою плямою в історії національної журналістики залишалася ситуація з вивченням преси в українській діаспорі. І хоча в останні десятиліття з'явилося не одне дослідження в цьому напрямку (П. Кардаш, С. Кот, С. Наріжний, Р. Кравець, В. Заставний, В. Трощинський, А. Шевченко, М. Палієнко, Ю. Покальчук та ін.), роботи залишається ще чимало й для наступних поколінь українських учених.

Справжньою подією в науковому світі стала одночасна публікація в 2021 році у видавництві «Наша культура і наука» двох великих за обсягом монографій: «Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія» та «Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія».

Її автор – Микола Тимошик, відомий учений, журналіст, публіцист, літературний критик, видавець. Актуальність цих книжок пояснюється тим, що в студіях преси української діаспори журналістика Великої Британії подається фрагментарно та узагальнено. Це ж – перше масштабне й комплексне дослідження

специфіки української еміграції у великій острівній державі та її періодики, побудоване на архівному матеріалі та спогадах безпосередніх учасників українського видавничого руху в ній. Все це опрацьоване і записане безпосередньо на місці – під час наукового стажування у цій країні. Авторіві вдалося широко представити й документально засвідчити витоки та процес становлення й ствердження українського слова на Британських островах.

Даруючи свої новинки обласним науковим бібліотекам, розуміючи, що там

вони знайдуть найширше коло читачів, автор у дарчих написах підкреслює виховний та світоглядний потенціал таких видань. Так, читачам рівненської книгозбірні він залишив на титулах цих видань такі автографи: «Пізнаваймо досі не поцінований материк Української Діаспори. Нехай її друковане слово стане живильним струменем нашого прозріння»; «Головній Бібліотеці Вашого Краю – з вірою, що Високий Чин української діаспори слугуватиме витісненню малоросійського духу зі свідомості сучасників на материковій Україні. Автор. 14.01.21 р.».

Означена прагматика книжок проявляє поєднання наукового її змісту з публіцистичним пафосом. Її автор, наділений громадянською свідомістю, не уявляє собі іншої форми висвітлення обраної суспільно важливої теми, яку він називає «власною діаспоріаною»: «Українська діаспора... Це й явище національної історії, і феномен не розв'язаного по нині світовою спільнотою «українського питання», і місія захисту українського в Україні, і чин служіння національній ідеї у Слові. Саме таке слово – народжене в муках і мріях, уречевлене у різний час, різними способами, системно розмножуване й поширюване коштом самих емігрантів на десятках тисяч сторінок газетних, журнальних і книжкових видань, як голос поневоленої, але нескореної України, – віддавна притягувало мене і як дослідника, і як журналіста, і як письменника» (с. 11).

Детальніше розглянемо головні змістові домінанти обох видань. Почнемо з першого – «*Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія*».

М. Тимошик констатує, що український журналіст в еміграції – професія

достатньо дефіцитна: «Перші українські редактори й журналісти не випадково в літературі називаються *апостолами, місіонерами, каменярами української справи*, які ревно проповідували, лупали скалу темноти, байдужості й несвідомості серед свого народу» (с. 48–49). Після Другої світової війни в країнах Заходу побільшало українців, що викликало потребу в появі україномовної преси. Вихід українських газет і журналів в еміграції гостро поставив проблему кадрів журналістів. Оскільки українських навчальних закладів, де існували б кафедри журналістики, в західному світі не було, то періодичні видання самотужки виходили з ситуації. Автор зазначає: «Серед найбільш доступних форм розв'язання кадрового питання редакціями українських газет у Західній Європі в цілому і лондонської «Української Думки» зокрема були такі: заочні лекторії для активістів преси (огляди преси, рекомендації з журналістської етики, відкриті листи, звернення), конкурсні завдання для позаштатних кореспондентів (конкурс публікацій на задану тему, конкурс віршів і нарисів, конкурс фотографій)» (с. 64).

Уже в першому розділі монографії відзначається позитивна роль Спільки українських журналістів на чужині, яка була створена в німецькому місті Ділінген влітку 1946 року. За її дорученням у Великій Британії планувалося заснувати філію цієї організації, однак через низку об'єктивних причин замість неї було створено Товариство Українських Письменників і Журналістів при Союзі Українців у Великій Британії. Керівником організації став о. митр. І. Губаржевський, заступником – редактор «Української Думки» М. Семчишин.

Автор наголошує, що через різні політичні підходи до початку 60-х років у Великій Британії українські журналісти об'єднувалися навколо «Української Думки», яка мала книгарню і видавництво, та щомісячного журналу «Визвольний Шлях», що також мав друкарню і видавництво. Перше видання було органом Союзу Українців у Великій Британії. Друге – належало бандерівському крилу Організації Українських Націоналістів. Зусиллями групи українських журналістів, що представляли обидві політичні сили, у січні 1963 року в Лондоні з'явилося Товариство Українських Вільних Журналістів. Микола Тимошик докладно аналізує Статут цієї організації, порівнює його з аналогічним документом в Україні, наводить переваги лондонського Статуту над існуючим в Україні.

Розділ 2 «Пресове бюро як вид агентської журналістики» присвячений вивченню історії журналістики в англійській столиці від зародження до початку Другої світової війни. Зародження української журналістики у Великій Британії тут пов'язується з українською дипломатичною місією, що прибула до Лондона в травні 1919 року: «Найважливішим досягненням Української дипломатичної місії УНР у Лондоні було видання «The Ukraine» – першого англomовного тижневика українців, заснованого на Британських островах» (с. 89). Затим з'явилося Українське пресове бюро. Роки його діяльності – березень 1931 – травень 1940 рр. Воно видавало неперіодичний бюлетень, який надходив до 250 періодичних видань Великої Британії. Керував виданням Яків Макогін. Дослідник демонструє чимало фактів біографії

цього українця, що колись емігрував до США, 15 років служив у морській піхоті, а потім чимало часу, зусиль і власних коштів витратив для створення інформаційного видання.

Автору монографії вдалося знайти чимало рідкісних документів, що розкривають діяльність Українського пресового бюро. Кожен із них, навіть такий, як «Опис інвентарю бюро», дає можливість зануритися в атмосферу 30-х років, відчутти умови, в яких трудилися працівники видання. Важливим фрагментом дослідження є аналіз матеріальних засад діяльності Бюро. Така діяльність була припинена через чвари, які точилися в середовищі української еміграції. У цьому зв'язку актуальною є думка автора монографії: «Прикро лиш те, що часто вдавалися до цього не лише відкриті вороги українства, а й свої, українці. У зятій боротьбі за здобуття бодай маленьких булав, задоволення своїх власних амбіцій вони збурювали нерідко громадську думку, ослаблювали таку потрібну єдність українського руху. І це замість того, щоб спробувати зробити для загальної справи, до того ж своїм коштом, бодай децицю того, чого реально досягнув Яків Макогін і зібраний ним невеликий колектив однодумців у Лондоні, Женеві й Празі» (с. 146).

Розділ 3 присвячений аналізу української газетної журналістики у Великій Британії. Широко представлено основні газетні видання українців в острівній державі. Це – «Наш Клич» – інформаційний бюлетень, що виходив у 1945–1947 рр. у Лондоні. Першим редактором видання був Петро Пічігін. У 1947–1948 рр. видавалася газета «Український Клич», співредакторами якої були згаданий вище П. Пічігін та Г. Драбат. Автор

монографії аналізує двотижневик, а потім тижневик «Українська Думка», що виходив у світ 70 років (1947–2017), називає редакторів видання, розглядає зміни в редакційній політиці газети, пояснює причини таких змін. Серед іншої української періодики М. Тимошик уводить до наукового обігу історії журналістики маловідомі видання «Вісник Української Державницької Думки», «Думки», «Українська Консервативна Думка», «Вісник».

Журнальна журналістика розглядається М. Тимошиком у розділі 4. Це передусім місячник «Голос Молоді», що видавався Крайовим Комітетом Спілки Української Молоді у Великій Британії у 1949–1952 рр., а згодом як додаток до «Української Думки». Також аналізується журнал-місячник «Визвольний Шлях», який почав свою історію в Лондоні 1948 року, а закінчив у Києві 2009 року, наводяться імена творців журналу та авторів. Цікаві й непересічні сторінки історії журналу «Авангард» висвітлено в окремому параграфі розділу. Цікаві, тому що започаткований він був у Мюнхені 1949 року, далі тривалий час виходив у Лондоні, а потім у Брюсселі і, зрештою, у Нью-Йорку.

Науковець аналізує також дитячий журнал «Юні Друзі», що виходив у світ у Лондоні упродовж 1955–1985 рр. Він виділяє перший журнал з військової журналістики в Англії «Сурмач», що видавався з 1955 до 1997 року, міняючи формат: від двомісячника спочатку – до річника наприкінці. Один із журналів, заснований у 1949 році, виходить і досі. Це – релігійне видання «Наша Церква». Подібний журнал є непоодиноким виданням у Великій Британії. Розглядаються ще засновані 1950 року в Лондоні

«Відомості Єпархіального Управління УФПЦ у Великій Британії».

У 5 розділі представлена радійна журналістика. М. Тимошик докладно описує причини, що привели до появи «Голосу Америки» і Бі-бі-сі та тієї ролі, яку вони відіграли в Східній Європі. Узагальнено факти про боротьбу за мовлення українською мовою, в результаті якої «16 липня 1954 року, менше ніж через п'ять років від започаткування українського мовлення радіостанцією «Голос Америки», з Мюнхена заговорила українською новостворена, також за підтримки уряду США, радіостанція під назвою «Радіо «Визволення» (1959 року перейменована на радіостанцію «Свобода»» (с. 342). Докладно висвітлена хронологія руху українських емігрантів за те, щоб зміст передач, спрямованих на Україну, відповідав їхнім інтересам.

Уперше введено до наукового обігу англomовну журналістику у Великій Британії (розділ 6). Йдеться, зокрема, про щотижневий бюлетень «The Ukraine», що виходив ще 1919–1920 рр., «Ukrainian Bureau Bulletin», котрий видавався Українським Пресовим Бюро у 1931–1939 рр., адресатом яких був передусім англomовний читач. Дослідник аналізує також такі англomовні видання, як журнал «The Investigator», видавався в Лондоні у 1932–1934 рр.; «Ukrainian Bulletin», виходив також у Лондоні в 1939–1941 рр., програмною метою котрих були систематизація та інтерпретація часто досить суперечливої інформації, що надходила з України.

У повоєнний час Центральне Українське Допомогове Бюро видавало низку видань, які виходили нетривалий час і міняли свої назви («Refugee», «Refugee News», «Ukrainian Press

Service», «Ukrainian Information Service», «Ukrainian Observer»).

У 7 розділі «Резонансні акції українців в оцінці преси» представлено низку резонансних справ, які потрапили на перо українській пресі у Великій Британії. Наприклад, газета «Catholic Times» 9 листопада 1956 року повідомила про те, що 500 українців, які перебували в казахському концтаборі Кенгір, були знищені танками. У наступних числах видання була продовжена ця дражлива для радянської історії тема.

Слід окремо сказати про технічне та художнє оформлення рецензованого видання. У ньому ми знайдемо багато різних ілюстрацій, які поряд із зображальною виконують важливу інформаційну функцію, відтворюючи дух буремного ХХ ст. та конкретно-історичний зміст журналістської діяльності українців Великої Британії. Це фотографії приміщень, де трудилися українські журналісти в Лондоні; копії обкладинок і окремих сторінок емігрантських газет і журналів; світлини українських журналістів, що працювали в них; колажі, сформовані з титульних сторінок окремих видань, тощо.

Конструктивну роль у монографії виконують також додатки, де вміщено інтерв'ю професора М. Тимошика лондонській газеті «Українська Думка», пояснюються аббревіатури, що зустрічаються в тексті книги, наводиться іменний показник, подаються основні праці автора, що засвідчують його двадцятилітній інтерес до діаспорної проблематики. Усе це сприяє кращому та більш цілеспрямованому засвоєнню наукової інформації, призначеної не лише для вчених, які цікавляться історією, теорією і практикою журналістики, а, як указує автор, для студентів, дипломатів, політиків.

Монографія М. Тимошика «Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія» розкриває феномен агенційної, газетної, журнальної, радіої журналістики українців у Великій Британії. Ця, безперечно, високої наукової вартості книжка посяде гідне місце в історії національної журналістики, доповнивши її сторінки описом «невпинного і саможертовного ствердження гуртом невинних романтиків і патріотів «так!» українському друкованому слові на чужині», що стане «зазивом до значної частини збайдужілих, розсварених, розчарованих і духовно змалілих сучасників. Як в Україні суших, так і в діаспорі» (с. 29).

Актуальність другої монографії М. Тимошика «**Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія**» можна пояснити різнопланово: відсутністю в Україні та зарубіжжі наукових статей і монографій про книговидання у Великій Британії; необхідністю поповнити історію української еміграції розкриттям у ретроспективі феномену донині невідомого українського друкованого слова у Великій Британії; зрештою, потребою самого автора як носія зібраної більше ніж за 20 років у великій острівній державі досі невідомої інформації піднятися на вищий щабель свого особистісного вивершення як науковця, публіциста, громадянина, патріота України.

Усі складники проблематики монографії позначені індексом «уперше».

Опрацювавши британські архіви та книгосховища, автор монографії вперше подає історію книговидавничої справи української еміграції на Британських островах, зокрема, з'ясовує специфіку закордонного друкарства українців, описує діяльність їхніх перших друкарень, у хронологічній послідовності

розкриває становлення видавництв та видавничих осередків, упорядковує каталог українських книжкових видань у Великій Британії та ін.

На погляд ученого, «два головні чинники спонукали нагальну потребу українців започаткувати видання на Британських островах українських книжок власними силами: духовний голод емігрантів; чуття обов'язку кращих їхніх представників перед вимушено полищеною Батьківщиною» (с. 22).

Серед інших джерел пошуку інформації про книгодрукування у Великій Британії М. Тимошик називає каталоги друкарень та видавництв, повідомлення про новинки на сторінках діаспорних періодичних видань, ювілейні видання тих організацій, які займалися видавничою діяльністю.

На Британських островах існували видавництва громадських («Видавництво СУБ»; «Українська Видавничка Спілка»; «Основа») та релігійних (УАПЦ; УГКЦ) організацій. Крім того, М. Тимошик називає приватні видавництва «Наше Слово»; «Орден»; «Чайка»; «Діти – дітям»; видавця М. Мироненка; «Рідна Книжка». Автор монографії згадує імена окремих видавців: Панаса Феденка, Володимира Шаяна, Олександра Де, Галини Мазуренко, М. Мироненка, П. Пічігіна, побіжно аналізує їхній внесок у розвиток книгодрукування в еміграції.

Також предметом дослідження в першому розділі є спільні міжнародні проекти. Тут автор наголошує, що «головну погоду на українському видавничому ринку Великої Британії робив Лондон» (с. 44), однак книжки друкувалися ще й у Манчестері, Кембриджі, Гарроу, Дербі, Бредфорді та інших містах.

Складно було вивчати наклади діаспорних видань, оскільки здебільшого вони не зазначалися. Автор стверджує, що на початку видавничої діяльності накладки були в межах 200–500 примірників, у 50–70 роках вони досягали від 1000 до 2000 примірників. Окремі видання могли мати й більший наклад: «Небувалим у післявоєнній Європі накладом 10000 примірників побачив світ первісток постійного книгодрукування українців на Британських островах – «Календарець українця у Великій Британії» на 1948 рік» (с. 47).

У розділі 2 «Початки» аналізуються перші книжки, адресовані українським емігрантам. Однією з них була книжка-рекомендація «В дорогу: виїжджаючим до Англії». Коротка інформація про неї така: «Поділена вона на короткі параграфи, із назв яких відразу стає зрозуміло, про що йтиметься в них: «Що брати з собою», «Про наш майбутній побут», «Дещо про англійців», «Коротко про Англію», «Склад Британської імперії», «Знай історію свого народу», «Важливіші адреси українських установ» (с. 63).

Однак найпершим виданням, яке було створене й надруковане у Великій Британії, стала 28-сторінкова брошура «Спіть, хлопці, спіть...». Ця книжка присвячена пам'яті С. Петлюри та Є. Коновальця. Вона вийшла в Единбурзі 30 травня 1946 року з нагоди Другого з'їзду Союзу Українців у Великій Британії.

Автор характеризує найбільш знакові видання, що побачили світ у Великій Британії в повоєнну добу. Це – «Поезії» Т. Шевченка, кілька навчальних посібників, за якими українські емігранти мали вивчати англійську мову, «Як писати англійські листи» тощо.

В окремому параграфі розділу аналізується поява й розвиток українських книгарень у Великій Британії. За свідченням М. Тимошика, «датою заснування повноправної книгарні за новою адресою, де восени 1948 року було відкрито Український Дім, вважається початок 1949 року» (с. 87).

Наукоємним є фрагмент, у якому йдеться про перші українські друкарні у Великій Британії та друкарів. Автор монографії описує першу таку друкарню, яка належала УАПЦ: «Це був старий, ще з ножним управлінням, верстат. Щоб механізувати його, з допомогою майстровитого Г. Сусідка, що мав армійський досвід механіка і чин колишнього полковника, прилаштували до верстата невеликий електромотор. Обслуговувати вкрай зношену техніку найняли п'ятьох працівників» (с. 97). Проте така друкарня виявилася нерентабельною. Лише коли була придбана лінотипна машина, справи пішли краще.

Українцями-першодрукарями у Великій Британії стали Осип Музичка,

його син Володимир. Автор подає докладну біографію батька й сина Музичок.

Виклад історії українських календарів на Британських островах завершує другий розділ монографії.

Головні видавничі осередки у Великій Британії є об'єктом вивчення у третьому розділі. Зачинателем безперервного видання книжок українською мовою став Союз Українців у Великій Британії. Саме тут після придбання друкарської техніки у 1947 році почалося видання календарів, брошур, книжок. Через власну книгарню видавництво розповсюджувало не лише свою продукцію, а й видання з Канади, США, Німеччини, Франції. Значний обсяг продукції припадав на циклостилєві збірники матеріалів. Структуру подібних видань автор дослідження розглядає на прикладі збірника «Іван Мазепа: у 250 річницю». Там є вступне слово, розділи «Історія», «Поезія і література», післяслово. Докладно описано акцію «Український буквар», проект «Українська пісня».

Інше видавництво – «Українська Видавнича Спілка» – було створено у 1949 році в Лондоні (деякий час працювало в Манчестері) і невдовзі стало провідним виконавцем замовлень на українську книгу. М. Тимошик докладно аналізує книжки, що виходили друком у ньому. Тут видавалися тижневик «Українська Думка», місячники «Юні Друзі», «Наша Церква», «Відомості УАПЦ», двомісячники «Сурмач», «Авангард», кварталник «Ukrainian Review».

Науковців можуть зацікавити свідчення про нереалізовані проекти, зокрема видання книжки «Табори полонених 1 УД УНА у Великій Британії». Певні нові штрихи до біографії українського

емігранта, журналіста і письменника В. Бендера вносить фрагмент розділу, де йдеться про його життєвий шлях, роботу журналістом і письменником. Органічним продовженням цього фрагменту є історія життя його сина Юрія, який продовжив долю батька, також обравши собі професію журналіста.

Про антирадянські видання, до яких була причетна українська еміграція у Великій Британії, йдеться у п'ятому розділі. І мовиться тут не лише про видання ОУН, чимало з яких аналізує автор. Науковець розповідає про книги-обманки, які виготовлялися за кордоном і направлялися в Радянську Україну, де обкладинка була цілком радянською, вихідні дані – радянських видавництв, а всередині були вклеєні пропагандистські матеріали українців Великої Британії, наприклад, Маніфест Організації Українських Націоналістів «До тебе, Український Народе!».

Лондонські видавці розуміли, наголошує автор, що знайти кошти і видати потрібними накладками задумані видання – половина справи. Важливо налагодити розгалужену, надійну і безперервну мережу доставки цієї літератури за «залізні» кордони СРСР (с. 333). Продумувалися варіанти з легальною та нелегальною доставками книжок в Україну. Для цього використовувалися легальні поштові відправлення, туристичні канали. Залучали туристів-іноземців, що були прихильними до українців, громадян західних держав, які походили з України, радянських громадян, що працювали за кордоном або приїздили туди у відрядження, тощо.

«Лондонські сторінки української Біблії» – так названо шостий розділ монографії. Автор наводить коротку

історію перекладів Біблії на англійську, французьку, німецьку мови. «На жаль, українцям у цьому плані не щастило довго. Маючи кілька добрих перекладів (з-поміж них – Пересопницьке Євангеліє 1556, Острозька Біблія 1581 років), тодішні духовні провідники нації не змогли поширити їх в маси, оскільки це потребувало постійного й достатнього друку. Тому ці переклади залишалися рукописними чи друкowanими раритетами, не справляючи впливу на широкі народні маси» (с. 351). Цікава коротка хроніка різних перекладів Біблії на українську мову (П. Морачевський, М. Шашкевич, В. Александров). Окремо розглядається Біблія в перекладі П. Куліша та І. Пулюя, що був закінчений за участю І. Нечуя-Левицького. Далі йдеться про переклади І. Хоменка та І. Огієнка. Зокрема, досить докладно розглядається

праця І. Огієнка над першим канонічним перекладом Святого Письма, яка тривала 42 роки, поки не настав «той щасливий день... 12 червня 1962 року, коли авіапоштою з лондонської друкарні «Вільям Кловес і сини» він одержав сигнальний примірник Біблії. Це великоформатний том обсягом 1524 сторінки – справжній раритет і шедевр лондонського друкарства» (с. 383). Невдовзі автор отримав спеціальну медаль королеви Єлизавети II з нагоди її коронації, він став почесним пожиттєвим членом Британського і Зарубіжного Біблійного Товариства в Лондоні.

Розділ 7 названо «Проблеми каталогізації видань зарубіжного українства». Тут відразу – про принципово головне в появі розділу: «Від початку варто наголосити на головному: йдеться не про гігантотатійну загальнодержавну

бібліографію., а саме про *українську книжку, як книжку українською мовою* (с. 392). В Україні досі немає такої узагальнюючої праці. У Великій Британії були спроби створити подібне видання, однак це був лише початок праці, яка матиме успішне продовження.

Професіоналізм М. Тимошика як видавця та редактора проявляється в кваліфікованому структуруванні книжки. Слід відзначити важливу роль у ній додатків, які виконують інформаційно-ілюстративну функцію, де автор подає упорядкований ним «Каталог книжкових видань українців у Великій Британії», що налічує понад 600 позицій. Тут же наводяться видання «Шотландської Ліги за Європейську Свободу» (32 позиції), щорічники «Календарець українця у Великій Британії» (55 позицій).

Полегшує сприймання змісту монографії пояснення абревіатур, що зустрічаються в її тексті, а іменний та предметний покажчики допоможуть читачам швидко віднайти матеріал, який їх цікавить. Хронологічний принцип висвітлення проблематики дослідження та детально означений його зміст у назвах розділів і підрозділів й вербально матеріалізований в індивідуальній манері автора та візуально – у зображальному матеріалі – дає можливість читати книгу М. Тимошика фрагментарно, відповідно до запитів реципієнтів. А це додає нові штрихи до привабливості рецензованого видання.

Ми не знайдемо в монографії М. Тимошика «Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія» обов'язкових для такого наукового жанру визначень об'єкта, предмета, мети і завдання дослідження. Сутність цих атрибутів розкривається в передмові «Від автора», у

«Вступі» та у заголовках розділів і підрозділів, і зроблено це в невимушеній і доступній формі, що підтверджує призначення книжки не лише для науковців, а й для широкого кола читачів – журналістів, дипломатів, студентів, усіх, хто цікавиться історією української еміграції.

Цією прагматичною спрямованістю можна пояснити й жанрову модифікованість тексту дослідження М. Тимошика, у якому переплелися ознаки наукового, інформаційно-довідкового та публіцистичного видань. Крім того, можна ще й погодитися з думкою професора А. Бойко, котра монографію свого колеги називає «авторським підручником», «новим типом підручника», який «має бути під рукою для того, щоб опановувати знання не лише з історії видавничої справи, журналістики, культури і науки, а й України в цілому» (с. 485).

Зібраний та осмислений М. Тимошиком величезний матеріал про крицеву мужність української спільноти у Великій Британії, що за умов матеріальної скрути сказала «так» українському слову та українському духу на чужій землі, спонукав автора до публіцистичних роздумів. Коли ж серце науковця сповнюється гордістю за своїх земляків, то величні події і факти, за традицією публіцистичного мовлення, він означає словами з великої літери: Слово, Діло, Край, Український Дім.

Ще в 1968 р. Олесь Гончар відзначав: «Можна пошкодувати, що в українській літературі немає роману про переселенців». Хочемо додати: і понині немає не лише роману-епопеї, який би представив еміграцію українців як велику драму й трагедію народу, а й добротного багатосерійного фільму на цю тему.

Добре було б, щоб книги М. Тимоши-ка «Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія» та «Українське книго-видання в діаспорі: Велика Британія» зацікавили сценаристів та кінорежисерів, адже в них містяться документально підтвержені свідчення про величність духу українських емігрантів, що в складних життєвих обставинах не скорилися лихій долі, завжди пам'ятали, що вони – українці, а насагу до життя черпали з друкованого слова.

Валентина ГАЛИЧ

orcid.org/0000-0002-4492-8922

доктор філологічних наук, професор
Національного університету водного
господарства та природокористування

Олександр ГАЛИЧ

orcid.org/0000-0002-5926-0726

доктор філологічних наук, професор
Національного університету
водного господарства та
природокористування

Опрацювавши британські архіви та книгосховища, автор монографії вперше подає історію книговидавничої справи української еміграції на Британських островах, зокрема, з'ясовує специфіку закордонного друкарства українців, описує діяльність їхніх перших друкарень, у хронологічній послідовності розкриває становлення видавництва та видавничих осередків, упорядковує каталог українських книжкових видань у Великій Британії та ін.